

Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

#utentaushetsplikt

INTERVJU

CHRISTINA SVANSTRØM

E-post: christina@svanstrom.no

Hvis hun fikk muligheten, ville Solveig Ballo stått i stormen av #utentaushetsplikt igjen.

Alle foto: Marius Fiskum

Høsten 2017 gikk en bølge gjennom samfunnet. #metoo slo inn dør etter dør. Volumet fra massene var høyt, nesten øredøvende. Yrke etter yrke fikk tabuer sprengt åpne for innsyn, med #nårmusikkenstilner, #stilleførøpoptak og #nårdansenstopper.

Historier om seksuell trakassering fra hele verden. Innlegg for og protester mot.

Men på sykehusene laget ingen en lyd.

For Solveig Ballo ble alle de ærlige og grufulle historiene en slags oppvåkning. Stillheten fra egne rekker følte urovekkende.

– Hvis det står sånn til med dem, hvordan står det til med oss leger? Det var spørsmålet jeg stilte meg, sier Solveig Ballo.

7. desember 2017 publiserte Aftenposten oppropet der 3 600 kvinnelige leger og medisinstudenter varslet om seksuell trakassering på jobb og i utdanning. I kulissene kunne oppropets orkesterleder Solveig Ballo endelig senke skuldrene.

Veien videre

Det er mars måned, og den høylytte høsten har stilnet. Vi kommer gående opp den særdeles godt grusede og fullstendig isfrie gangveien til Sykehuset Levanger. Vårtegn.

Dr. Ballo møter oss i inngangspartiet. Ung, ny i den hvite frakken, rak i ryggen.

Vi har forberedt oss på dagens tema. I utgangspunktet hadde hun ikke lyst til å stille i noen form for intervju. Da #utentaushetsplikt og oppropet ble sluppet på Aftenpostens nettsider, takket Ballo pent nei til personlig å fronte noe som helst for pressen. Det kollektive uttrykket sa sitt, og det at hun personlig skulle stå i front, ville ikke tilføye saken noe mer.

Men her er vi likevel. For å snakke om veien videre, våren etter det som for mange ble en mørk høst og vinter med selvransakelse og refleksjon.

– Dette skal ikke glemmes. Spørsmålet nå er hvordan vi tar det videre, sier Ballo.

Etter oppropet kom jul, kom nyttår, kom Giske og Listhaug. Nytt år, nye umuligheter, nye fokus i dagspressen.

Likevel, og kanskje mer enn da, er det nå viktig å se fremover. For hvor går vi videre?

Starten først.

Fra idé til opprop

Den ugne følelsen lot seg ikke riste av.

– Jeg begynte med å forhøre meg blant andre leger og opplevde en del motvilje mot å ta tak i dette temaet. De opplevde at det var viktig, men var usikre på om leger var klare til å snakke om det, sier Ballo.

Solveig Ballo

Født 28.2.1989 i Tromsø

Oppvokst i Steinkjer og Trondheim

Medisinstudent ved NTNU fra 2010-16

Turnuslege ved Levanger sykehus fra høsten 2016

Lege i spesialisering, del 2 i indremedisin ved Levanger sykehus fra 1.3.2018

Derfra valgte hun og kompanjong Ingvild Frøyen å ta saken i egne hender. På Facebook opprettet de en gruppe for å samle og kartlegge utbredelsen av opplevd seksuell trakassering blant unge kvinnelige leger. Ikke for å ekskludere menn, men for å sikre tryggheten til de kvinnene som ønsket å dele sine fortellinger om seksuell trakassering.

- Vi hadde ingen anelse om omfanget. Da vi startet oppropet, var vi forberedt på at det kunne bli alt eller ingenting. Først laget vi en undersøkelse på et Google-skjema. Etter å ha fått inn 200 svar så vi en trend. Vi delte i gruppen at én av fire opplyste å ha opplevd seksuell trakassering gjennom sitt virke som lege eller medisinstudent.

Etter at vi delte resultatene av den høyst uoffisielle spørreundersøkelsen på gruppen, begynte responsen å komme. De som hadde vaket litt i ly av gruppen, kunne ane at de i dette forumet ikke var alene med sine opplevelser. Historier begynte å ramle inn på e-postadressen Ballo hadde oppgitt.

- Her mottok vi 120 fortellinger på den korte uken oppropet varte. Det var både mye, grov og alvorlig lesing, sier Ballo.

Når Aftenposten publiserer oppropet, deles 20 av fortellingene. Alle ligger åpent tilgjengelig på nett, og de gjengis derfor ikke her. Kort sammenfattet: Smertefull lesing om hvordan høyt utdannede mennesker har benyttet seg av sin maktposisjon til å gjøre seksuelle tilnærminger og handlinger mot kolleger.

Jeg trodde det var en opplest og vedtatt sannhet at kjønnsorganer i alle tilfeller bør holdes langt unna enhver faglig profesjonell setting. Åpenbart? #utentaushetsplikt har vist oss at det må sies i klartekst. Det er fortsatt lov å klemme en kollega, slik du også kan gi en pasient eller en venn en klem når stemningen tilsier det. Det er til og med lov å flørte og bli kjæresten og å få mange barn eller ingen barn og å ha det fint med en kollega, så lenge begge er enige om at det er ønskelig. Stikkordet er samtykke.

Når jeg går i fjellet, har jeg en enkel huskeregel med meg hjemmefra for å ikke havne i uønskede situasjoner. Den lyder: «Er du usikker, er du sikker», og den har vist seg nyttig i mange av livets dilemmaer. Doneres herved i denne settingen som en kollegial handlingsregel. Virker det tvilsomt at kollegaen din har lyst på en seksuell relasjon med deg? Vel - da har du svaret: La være.

Bladet fra munnen

Samtidig som oppropet til Ballo og Frøyen tok form på sosiale medier, tok Oslo universitetssykehus grep om emneknaggen #metoo i egne rekker. Resultatene fra undersøkelsen var ikke klare før på nyåret. I en artikkel i *Journalen* presenteres det som bekreftet trenden i #utentaushetsplikt. Mer enn hver fjerde lege ved OUS har enten selv opplevd seksuell trakassering eller sett andre leger bli utsatt for det.

Alt fra seksuelt ladede kommentarer ved operasjonsbordet til trusler om å ødelegge en annens karriere dersom vedkommende ikke vil ha sex.

Få av sakene er blitt varslet.

- Tror du denne undersøkelsen ville kommet frem uten #metoo og #utentaushetsplikt?
- Nei. Uten kampanjen tror jeg heller ikke responsen hadde vært like stor og så ærlig. Det er skummelt å si fra om disse tingene. Det viktige med Facebook-gruppen var samholdet og den støtten som måtte til for å skape trygghet rundt et skambelagt tema.
- Hvordan hadde det blitt om dere ikke hadde startet oppropet?
- Hvis ikke jeg, så noen andre. Høsten vekket et stort engasjement hos veldig mange.
- Hva ville du gjort annerledes hvis du kunne?
- Skulle jeg gjort det på nytt, ville jeg gjort det på en tryggere måte med tanke på datasikkerhet. Ellers er jeg ganske fornøyd med måten det ble gjort på. Jeg håper uansett jeg slipper å gjøre noe sånt igjen i fremtiden.

Selv om oppropet er over, er bevegelsen bare så vidt startet. I mars kom også artikkelen «Kvinnelige kirurger åpner opp om ukultur – menn i dette yrket har tatt seg til rette altfor lenge».

På samme tid som nye saker avdekkes, fordrer det spørsmålet om hva som skjer videre.

Utover det åpenbare hadde oppropet syv tydelige krav for arbeidet mot seksuell trakassering blant leger og medisinstudenter.

- Er disse kravene innfridd?
- Nei. Legeforeningen skal i år gjennomføre en landsdekkende undersøkelse for å fange det faktiske omfanget av seksuell trakassering blant norske leger. Men lokalt skjer det tiltak allerede. #metoo har skapt en bevissthet som ikke fantes tidligere, sier Ballo.
- Jeg håper Legeforeningen følger opp med konkrete tiltak og tilbyr ledere og tillitsvalgte de verktøyene som trengs for å skape et bedre og tryggere arbeidsmiljø.

Å stå alene

I den uken det stormet som verst, var Ballo turnuslege i Levanger. Alene i leiligheten i Trøndelag styrte hun skuta som etter hvert rommet nær 12 000 følgere. Medkaptein Ingvild Frøyen holdt kontakten via Facebook fra turnusstedet i Sandnessjøen. Når det røyntet på som verst, snakket de sammen på telefonen. Var ikke Ballo på jobb, satt hun hjemme og passet på at kampanjen ikke gikk over styr. Det ble dag og natt den perioden det varte.

– Jeg følte meg litt alene, i en leilighet i Levanger med hele denne store saken. Men hele tiden visste jeg at det var verdt det. Jeg stolte på journalisten i Aftenposten, og jeg hadde klokketro på sluttproduktet. Det aller viktigste for meg var å sørge for at dette ble gjort riktig på vegne av dem som turte å dele sine historier og sin støtte.

Det hele gikk både fort og gæli for seg. For Ballo handlet det også om ikke å la det komme ut av kontroll og proporsjon. Når arbeidet til slutt ble sluppet fri på Aftenpostens nettsider, kunne hun omsider puste ut.

– Da vi endelig var ferdig med forarbeidet og slapp oppropet på Aftenposten sine sider, kunne jeg slappe av. Det var en befrielse å gi det fra meg, sier Solveig Ballo.

Legeforeningen var ifølge Ballo tidlig ute med å gi sin støtte, og det ble gjort klart at en jurist var tilgjengelig om noen skulle få behov for rådgivning.

Dr. Tropenatt

Turnustiden til Ballo ble fullført i vinter. I mars begynte hun å jobbe som lege på samme sted. Alt etter boka. Men den unge og tilsynelatende sindige dr. Ballo avslører etter hvert at hun skjønner et fargesprakende alter ego én times togreise fra Levanger.

I helgene hender det hun reiser inn til Trondheim og drifter høytalerne på utestedet Diskoteket med konseptet Tropenatt.

Doktor om dagen, DJ om natten.

Da Ballo vokste opp, hadde hun aldri trodd at hun skulle bli DJ. Om det var fordi jenter ikke skulle drømme om å bli DJ, eller fordi Ballo bare ikke var blitt eksponert for konseptet, er uvisst for henne.

Men så skjedde det. En natt på byen i studietiden gikk det et glitrende diskolys opp for Ballo: Hvorfor skulle ikke hun spinne plater? Hvorfor kunne ikke hun innta DJ-boksen og få rommet til å danse?

Slik begynte det, og flere år senere har det fortsatt. Jobb og hobby som gir det beste av to verdener.

– Det er veldig befriende å kunne skifte så totalt setting. Som lege følger du algoritmer og prosedyrer. Som DJ får jeg utfolde den kreative delen av meg, sier Ballo.

Bevisste valg. Ballo har ikke kommet dit hun er i dag, fordi hun føler seg fryktløs og fri, men fordi hun velger å være det. At hun selv pusher seg over tenkte grenser for å nå det hun tror på, er en del av hvordan hun ønsker verden skal være.

Myke vendinger og behagelig stemme. Kløk og urokkelig tro på en bedre verden.

Det er berikende å møte en kriger som ikke roper aller høyest, men som treffer der hun skal.

– Du fremhever at du er feminist. Hvorfor er det viktig for deg?

– Det er jo noe jeg har med meg hjemmefra, men som er blitt mer tydelig for meg de senere

årene, sier Ballo.

– Det er en rekke strukturer i samfunnet som diskriminerer kvinner og minoritetsgrupper. Å lære seg å identifisere disse strukturene er viktig for å bekjempe dem, men også for å unngå at skylden for negative opplevelser plasseres hos ofrene. Å bli diskriminert, utestengt eller ikke tatt på alvor på bakgrunn av noe du ikke har kontroll over selv, er fælt. Det er viktig å forstå at det ikke er en selv det er noe galt med.

Etter oppropet har Ballo sammen med flere opprettet en ny gruppe på Facebook. Målet er å kunne fungere som et slags kvinnenettverk for leger og medisinstudenter. Der kan man ta opp mange ulike temaer, eller komme i kontakt med andre og få tips om spesialiteter man er interessert i, kanskje finne en mentor.

– Jeg vil oppfordre alle til å melde seg inn der.

Mangel på respekt

– Hva tror du må til for at vi skal få en varig endring?

– Ledere må definitivt ta ansvar. De må markere klart og tydelig at de ikke ønsker slikt på sin arbeidsplass, og de må tydeliggjøre hvordan man kan varsle. De som begår seksuell trakassering, må oppleve at det får konsekvenser fra arbeidsgiver, men også sosialt fra oss kolleger. Seksuell trakassering er ulovlig, og vi må tørre å bryte inn og si fra når vi ser noe som ikke er greit, sier Ballo.

Hun mener at ukultur på arbeidsplassen må gripes ved hornene. Det handler ikke bare om de mest alvorlige tilfellene.

– Det starter i det små. Vitser, kommentarer og «locker room talk» som for de fleste vil være harmløst. Men for noen legitimerer dette dårlig kvinnesyn og tvilsomme handlinger, sier Ballo.

#utentashetsplikt avdekket både grove tilfeller av seksuell trakassering og mindre alvorlige misforståelser. Solveig Ballo er opptatt av nyansene. I spennet mellom grove overtramp og normal atferd er det mye lærdom å hente, for alle, mener Ballo.

– Hvis du aldri selv har opplevd å være fysisk utrygg på grunn av en annen person, kan det være vanskelig intuitivt å sette seg inn i hvordan det føles.

– Beskrivelsene av hvordan kolleger i større eller mindre grad har opplevd seksuell trakassering, tvinger oss til å tenke. Det gjelder meg også, at jeg kan se ting jeg kan gjøre bedre. Kampanjen gir oss lyst til å passe bedre på hverandre.

– Hvordan kan vi legge til rette for at de som trakasserer, bruker mer av energien sin til å fokusere på jobb og profesjonelle relasjoner?

– Slik oppførsel forutsetter at det finnes en mangel på respekt. De groveste tilfellene tror jeg det er vanskelig å rette opp i. Men frykten for negative konsekvenser kan kanskje holde dem på matta i fremtiden?

Publisert: 15. oktober 2018. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0306

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no